

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876.

Andra Kammaren.

N:o 24.

Torsdagen den 16 Mars 1876.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Upplästes till justering protokollet för den 9 i denna månad.
I sammanhang dermed yttrade

Herr Jöns Rundbäck: Jag anhåller vid detta tillfälle att få offentlig justering af representantens för Uddevalla stad yttrande vid behandling af Lag-Utskottets utlåtande N:o 16, i fråga om rättighet för svenska kyrkaus medlemmar att ingå borgerligt äktenskap.

Sedan i anledning af denna begäran blifvit upplyst, att det ifrågasvarande anförandet icke funnes uppsatt, fortfor

Herr Jöns Rundbäck: Då jag nu fått den underrättelsen, att anförandet icke ännu är uppsatt, så förbehåller jag mig rätt att, i händelse detsamma blir uppsatt, för att till tryckeriet medfölja de öfriga anföranden, som i ämnet blifvit hållna, sagda anförande först må komma att offentligen här i Kammaren justeras.

Vidare yttrades icke. På derom af Herr Talmannen gifven proposition, beslöt Kammaren, med godkännande i öfrigt af det upplästa protokollet, att Herr Werner Ericsons ifrågasvarande yttrande skulle, när det blefve uppsatt och till protokollet aflemnadt, inför Kammaren särskildt justeras.

§ 2.

Föredrogs Kongl. Maj:ts på Kammarens bord hvilande proposition till Riksdagen, angående antagande af det metriska mått- och vikt-systemet.

Ordet begärdes af

Herr Helander, som anförde: Jag anhåller att få, vid remissen af den ifrågasvarande propositionen, yttra några ord, till det afseende Lag-Utskottet anser sig böra vid dem fästa.

*Remiss af
Kongl. prop.
om antagande
af det metriska
mått- och vikt-
systemet.*

*Remiss af
Kongl. prop.
om antagande
af det metriskä
mått- och vikt-
systemet.
(Forts.)*

I nu gällande stadga om mått och vikt är det förordnad, att längdmått böra vara underkastade omjustering endast hvar femte år, hvaremot alla andra mått, såväl som vigter, skola årligen omjusteras. I den Kongl. propositionen föreslås, att längdmåtten skola fortfarande hvar femte år, men alla öfriga mått äfvensom vigter, hvar tredje år omjusteras. Kongl. Maj:t har i denna del, såsom i allmänhet, stödt sig på Vetenskaps-akademiens förslag. Om detta förslag vore grundadt på resultatet af en vetenskaplig forskning, så skulle jag icke drista mig att deremot uppträda; men så är icke förhållandet. Akademien synes endast hafva grundat förslaget på hvad som ansetts lämpligt, och böra framgå af den erfarenhet i afseende å omjustering, som hittills vunnits. I motiverna till sitt utlåtande (§ 14) nämner akademien att vid omjustering ett jämförelsevis ringa antal vigter blifvit kasseradt. Detta är i viss mån en sanning, ehuru det både kan skäpligen sättas i fråga, om förhållandet i detta hänseende beträffande vigter, berättigar till en slutsats äfven i afseende å malkärl, — om hvilka Akademien sig ej yttrar — och om den omständigheten att kassation vore sällsynt, verkligen är af någon egentlig betydelse. Jag medger gerna att, hvad angår i allmänhet malkärl utaf metall och af ringa rymd, och särskildt vigter som begagnas i finare handel, omjustering icke borde vara behöfvig att företaga årligen; men antalet af dylika mått och vigter är jämförelsevis mycket ringa, för att påkalla undantag från den vanliga regeln af årlig omjustering, helst kassationen äfven i afseende å dylika vigter icke är obetydlig, på sätt man finner af en bilaga till den Kongl. propositionen, hvori det uppgifves att minst en fjerdedel af de många tusende vigter, som i Generallandtmäteri-kontoret årligen omjusteras, måst kasseras. Hvad messingvigter, som i landsorten omjusteras, beträffar, så äro de vanligen till stort antal, minst hälften af det hela, för lätta, och måste därför kasseras; — detta oaktadt årlig omjustering. Om Vetenskaps-akademien med sin uppgift derom att ett jämförelsevis ringa antal vigter blifvit vid omjustering kasseradt, afser flertalet af vigter, eller de af jern, så är verkligen denna uppgift riktig, men detta förhållande är, såsom jag förut nämnt, egentligen icke af någon betydelse; ty flertalet af jernvigter, som aflemnas för omjustering, är origtigt utan att man derföre nödgas kassera vigterna, emedan de kunna till sin rätta tyngd återställas. Då de således, fastän omjustering ifrågakommer årligen, ändå mycket allmänt äro lättare än de borde vara, kan man deraf tänka sig huru förhållandet skulle blifva om omjustering icke komme ifråga oftare än hvar tredje år.

Landtmäteri-styrelsen har fästet uppmärksamheten deraf att genom omjustering blott hvar tredje år, hvarigenom justerarne skulle förlora $\frac{2}{3}$ af sina nuvarande inkomster, dessa tjenstemän skulle komma att lemna sina befattningar, utan möjlighet för styrelsen eller annan vederbörlig auktoritet att kunna tjensterna återbesätta, helst redan under nu rådande förhållanden, det visat sig omöjligt att förse hvarje distrikt med egen justerare, i anseende till de ringa inkomsterna af tjensten. Ofelbart läser och så inträffa, om man nemligen antager att justerarearfvodestaxan icke erforderligen höjes; men dylik förhöjning vore naturligtvis en första och oeftergifvig följd af det nya stadgandet.

Jag anser dock den nu gällande taxan vara i allmänhet alldeles tillräckligt hög. Hvarföre det vore rätt illa om man skulle nödgas förhöja densamma utan något verkliga trängande behof.

Ett sådant behof förefinnes enligt min åsigt icke, ty jag kan icke inse någon vinst för det allmänna af den föreslagna förändringen. Måste, sasom jag antager, taxan trefaldigas, så hafva handlande m. fl., eller i allmänhet de som ega malkärl och vigter, som äro omjustering underkastade, ingen minskning i det arfvode de hafva att för denna omjustering erlægga, hvaremot de komma att göra en rätt ansenlig vinst uti sin handel derigenom, att de sälja sina varor efter matt, mindre än som vederborde, och efter underhaltiga vigter. Denna deras vinst är just den förlust, som den stora allmänheten gör, hvilken allmänhet icke vidkännes justerarearfvodena, men väl de stora olägenheterna af att omjustering icke sker arligen.

Jag önskar och hoppas att Lag-Utskottet måtte vid hvad jag här anfört fästa tillbörligt afseende, så att någon förändring uti nu gällande stadgande om omjustering icke måtte ifragakomma.

Innan jag slutar detta mitt anförande ber jag få erinra derom, att nu uppkomna förslag om omjustering i allmänhet endast hvar tredje år alldeles icke har något oskiljaktigt sammanhang med metersystemets införande, utan är deraf fullkomligt oberoende. Skulle det derföre, mot min åsigt i saken, verkligen befinnas nyttigt och nödigt att ifragavarande förändring vidtages, så är en dylik fullt lika berättigad utan att ett nytt matt- och vigtsystem införas.

Vidare vill jag nu icke inlåta mig på frågan, emedan tillfälle der till gifves när ärendet från Utskottet återkommer, i fall jag dertill skulle finna mig sinnad.

Herr Gumælius: Jag skall liksom föregående talare uppehålla mig endast vid en, om man så vill, liten del af föreliggande Kongl. proposition, dock en helt annan del än den, hvarvid han fäst sig. Liksom han tycktes hafva gjort, förutsätter emellertid äfven jag att Riksdagen, som i fjol efter så godt som enhälligt beslut i Första Kammaren och visserligen efter lång öfverläggning, men med betydlig röstöfvervigt i Andra Kammaren beslutade en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att ett förslag, sådant som nu kommit, måtte så fort ske kunde framläggas, skall välvilligt mottaga förslaget och i hufvudsak antaga det. Men en betänklighet synes mig kunna möta rörande ett intresse, som kanske kan synas underordnad, men skall visa sig icke vara så, i händelse man vid närmare öfvervägande finner, att det förmå läggas hinder i vägen för en stor och enligt min uppfattning högligen önskvärd reform. Det gäller språkfrågan. Vi hafva redan sett åtskilliga förslag i hufvudstadens tidningar framställas, derom att man skulle kunna gifva andra namn än de här i Kongl. Maj:ts proposition föreslagna åt de nya mått, mål och vigter, som här ifrågasättas.

Jag tror icke det vara nyttigt, om man ginge den vägen eller en snarlik väg, som dessa författare antydt, då de velat fullständigt försvenska metersystemet, men deremot tror jag, att man skulle kunna beträda en annan väg, som i någon mån svarade mot deras syfte. Man skulle nemligen, på samma gång man antog dessa mått och vig-

*Remiss af
Kongl. prop.
om antogande
af det metriska
mått- och vigt-
systemet.
(Forts.)*

*Remiss af
Kongl. prop.
om antagande
af det metriska
mått- och vikt-
systemet.
(Forts.)*

ter, kunna med bibehållande af deras grundnamn gifva deras underafdelningar och mångfalder sadana namn, som förefölle oss svenskar mindre besynnerliga och mötte mindre svårigheter vid första tillämpningen.

Vi veta att det franska metriska matt- och viktssystemet har sina benämningar hemtade från tre olika språk. Meter, ar, liter och gram äro franska eller åtminstone förfranskade ord, men deras mångfald äro hemtade från det grekiska och deras underafdelningar från det latinska språket. Fransmännen hafva dock blott att göra sammansättningar från två olika språk, ty det ena språket är deras eget och det latinska språket är så nära beslägtadt med det franska att det är så godt som deras eget språk. Ut i decigram t. ex. är skillnaden mellan det latinska decem och det franska dix icke så stor att icke hvarje fransman lätteligen kan fatta den gjorda sammansättningen, och de öfriga latinska talen stå fransmännen närmare. De behöfva således endast lära sig fyra grekiska benämningar för att kunna göra de sammansättningar som äro erforderliga. Dessa äro visserligen en vandalisering af de grekiska siffertalen (hekto, kilo och myria af hekaton, kilioj, myrioj); men då det icke är flera än fyra namn, som behöfva inläras, så äro svårigheterna icke synnerligen stora. Om vi deremot skola lära oss för det första de franska namnen, för det andra de grekiska och för det tredje de latinska räknetalen samt tillämpa dessa på svenska språket, så är jag rädd för att svårigheterna för vart folk skola blifva alltför stora. Det har förefallit mig som om man med bibehållande af grundnamnen meter, ar, liter och gram borde för mångfalderna kunna använda framför namnen de svenska räknetalen helt enkelt och draga ihop räknetalen och namnen, så att deraf blefve ett ord.

Man skulle således begagna vara svenska räknetal, der fransmännen begagna de grekiska, och jag tror äfven att der fransmännen begagna de latinska räknetalen skulle man kunna använda de svenska, om de, försedda med lämplig ändelse, placeras efter matt-, mål- och vikt-namnen, och denna form föreställer jag mig vara ganska lämplig. Metern skulle naturligtvis komma att fortfarande heta meter, men 10 meter skulle vi kalla för tiometer eller timeter, 100 meter för hundrameter och 1000 meter för tusenmeter. I skrift till utlandet skulle vi stadsbor naturligtvis begagna de derstädes vanliga beteckningarna; men inom landet skulle vi nyttja de franska matten med franska namn, men svenska uttryck för mångfalden. På detta sätt tror jag det skulle blifva mindre svart att inlära detta och man skulle sedermera, efter inlärandet af det hufvudsakliga, kunna lättare öfvergå till de grekiskt-franska och latinskt-franska benämningarna. Vidare föreställer jag mig, att man skulle utmärka delar af metern, aren, litern och grammen så, att man begagnade för $\frac{1}{10}$ tiing, för $\frac{1}{100}$ hundring och för $\frac{1}{1000}$ tusing. En tiondedels meter skulle således heta en meter-tiing, en hundrededels meter en meterhundring och en tusendels meter en metertusing. Man finner kanske en eller annan af dessa benämningar besynnerlig, då de första gangen höras, men jag tror att de icke äro så besynnerliga som de grekiskt-franska och latinskt-franska namnen skulle förefalla vara folkskolors barn, då de först skola af dem inläras, en sak så svar, att jag fruktar den närma sig det omöjliga för det slägte, som nu lefver.

För att genomgå de såsom de hufvudsakligaste i Kongl. Maj:ts proposition upptagna mått och vigter enligt mitt förslag — naturligtvis utan förmåten tanke, att man icke skulle kunna finna andra beteckningar som möjligen bättre passa för syftet — så erinrar jag först, att en meter delas i 10 decimeter, en decimeter i 10 centimeter och en centimeter i 10 millimeter. Dessa delar kunde vi kalla metertiing, meterhundring och metertusing. Kilometern skulle jag deremot vilja kalla tusenmeter. I fråga om ytmättet har Kongl. Maj:t i sin proposition föreslagit, att 100 kvadratmeter skulle kallas en ar och 100 ar en hektar. Hektar utgör en sammandragning af hekaton ar och jag föreställer mig att med bibehållande af ar såsom grundnamn vi kunna kalla hektar för hundra-ar eller, om vi tycka att detta vore för långt, sammandraga ordet till hundrar. För rymdmättet skulle litern vara enhet och dess underafdelningar skulle vi kunna kalla literitiing och literhundring. I stället för hectoliter skulle man kunna begagna hundraliter. I afseende å vigterna torde väl kilogram hos oss, likasom i världshandeln bibehålla denna benämning i sin för dagligt bruk sammandragna form kilo, den rätta vigtenheten, då gram är för liten; men i öfrigt skulle jag för småvigterna vilja använda gramtiing, gramhundring och gramtusing, samt i stället för hektogram benämningen hundrogram. I dagligt tal torde man då i Sverige komma att helt enkelt, i ena som andra fallet, säga tiing, hundring och tusing, såväl för mått och mål som vigter.

Det invändes i fjor mot en sådan tanke som jag nu framkastat — jag förmodar dock egentligen därför att man fruktade att yrkandena skulle gå allt för långt i den riktningen — att man icke borde söka att ändra namnen, ty då skulle man icke vinna allt hvad man åsyftade att genom reformen vinna, nemligen gemensamma namn för gemensamma mått, mål och vigter för största delen af den bildade världen. Men det är icke så farligt härmed. Jag ber att för jämförelse få erinra, att det är en hel mängd stater som antagit det franska myntsystemet, men dock ej därför antagit benämningen centimes, utan deras mynt som äro lika stora som centimen, hafva helt andra benämningar. I det fransktalande Belgien och jag tror också i Spanien heter det visserligen centimes, men i Italien, som står Frankrike så pass nära, säger man likväl *centesimi*; i Finland kallas dessa småmynt *penni*, i Grekland *leptas* (nyleptas), i Servien *paras*, i Rumänien *bani*, i Schweiz *rappen* o. s. v.

Detta visar att man i de land, som antagit det franska meter-systemet, dock funnit lämpligt att gifva myntet ett namn, som icke må förefalla allt för främmande för de särskilda folken, och detta ehuru likhet i namn i detta fall synes för samfärdseln mellan folken viktigare och för det folk, som saken närmast gäller, mindre besvärlig att inlära och nyttja, än de underligt sammansatta namnen på mått, mål och vikt.

Jag har velat framkasta denna tanke vid detta tillfälle till den kraft och verkan Utskottet vid frågans behandling må anse densamma förtjena. De som vilja framgång at metersystemet böra naturligtvis förena sig i önskan att öfvergångssväriheterna icke blifva alltför stora.

*Remiss af
Kongl. prop.
om antagande
af det metriska
mått- och vikt-
systemet.
(Forts.)*

Remiss af
Kongl. prop.
om antagande
af det metriska
mått- och vikt-
systemet.
(Forts.)

Herr Ehrenborg: Riksdagens Lag-Utskott har säkerligen icke blifvit sammansatt med hänsyn till behovet af den särskilda tekniska kunskap, som fordras för behandling af den nu föredragna Kongl. propositionen. Lag-Utskottet, till hvilket jag antager, att den Kongl. propositionen skall hänvisas, har ännu att behandla frågan om in-teckning i jernväg m. m., hvilken fråga blifvit till Utskottet återremitterad. Vidare samtliga förslagen rörande byggande af vägar och broar, samt angående allmänna besvär äfvensom samtliga förslagen som afse ändring i kommunallagarne — förutom de ärenden i öfrigt, som kunna blifva till Utskottet återförvisade bland de många, som redan äro i Utskottet afgjorda men ej ännu till Kammaren inkommit. Jag föreställer mig därför att om den Kongl. propositionen kommer till Lag-Utskottet, dess ledamöter, hvilka icke kunna antagas vara synnerligen hemmastadda i just detta ärende, måhända komma att på en kort stund tillstyrka bifall till densamma i dess helhet, hvarefter, då frågan kommer till behandling i Kammaren, de särskildt tekniskt sakkunnige komma att nagelfara förslaget och mahända rifva sönder det samt föranleda en återremiss, som möjligen annars icke varit behöflig. Det synes mig därför vara af vigt att ärendet från början blifver behandladt af de ledamöter inom representationen, hvilka kunna antagas ega särskild insigt i detsamma, såsom t. ex. de två förste talarne, hvilka otvifvelaktigt ådagalagt särskilda kunskaper just i detta ämne.

Saledes från synpunkten både af sakens egen beskaffenhet och deraf att Lag-Utskottet har skäligen mycket att göra ända och att de krafter må blifva upptagna, som ännu icke äro det, till ärendets frömma, tillåter jag mig, efter att nyss hafva samradt med andra ledamöter af Kammaren, att vördsamt föresla att Kammaren behagade besluta att tillsätta ett särskildt Utskott för denna frågas behandling, och att denna Kammare måtte medgifva att protokollsutdrag om ett dylikt beslut till Första Kammaren aflätes.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Skola vi antaga metersystemet, som är afsedt att vara ett universalsystem, så låtom oss äfven antaga de benämningar, som dertill höra, och må vi icke, genom att vid hvarje afdelning införa nya benämningar, åstadkomma en språkförbistring! För min del kan jag saledes icke annat än på det allra lifligaste önska, att för den händelse sjelfva systemet antages, det då också må antagas med dithörande benämningar.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Ehrenborgs förslag om tillsättande af ett Särskildt Utskott för behandling af ifrågavarande Kongl. proposition blef på begäran bordlagdt; och beslöt Kammaren derefter hänvisa den Kongl. propositionen, jemte de i anledning af densamma nu afgifna yttranden, till Lag-Utskottet, dock under förbehåll att, derest Herr Ehrenborgs nyssomförmälda förslag blefve af Riksdagens båda Kamrar antaget, samma Kongl. proposition äfvensom berörda yttranden da skulle öfverlemnas till det Särskilda Utskott, som i sådant fall komme att tillsättas.

§ 3.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 18, angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens fjerde hufvudtitel, hvarvid i ordningen förekom

Punkten 61:

*Om anslag till
befästnings-
arbetena vid
Karlskrona.*

Utskottet hade hemställt, att, enligt derom af Kongl. Maj:t gjord framställning, till befästningsarbetena vid Karlskrona måtte på extra stat för år 1877 anvisas ett belopp af 400,000 kronor.

Mot denna hemställan var reservation inom Utskottet anmäld af Herrar *Liss Olof Larsson, Carl Ivarsson, Jan Andersson, O. B. Olsson* och *C. J. Svensén*, hvilka ansett endast 200,000 kronor böra för år 1877 till ifrågavarande ändamål anvisas.

Efter uppläsning af Utskottets förslag anförde

Herr Svensén: Det är egentligen af den anledningen, att någon ovisshet rådde derom, huruvida det belopp, som blifvit tillstyrkt för befästningsarbetena vid Karlskrona, vore tillräckligt för befästningarnes utförande i deras helhet, som hos några af Utskottets ledamöter någon tvekan uppstått om lämpligheten af att bevilja hela det af Kongl. Maj:t för nästkommande år äskade anslag. Vi hade nemligen trott, att, då ovisshet derutinnan rådde, det vore lämpligt att nedsätta anslaget, ty eljest kunde hända, att så snart som det en gång beviljade gått åt, man komme med ett nytt förslag om anslag af ännu ett par millioner för befästningar vid Karlskrona. Det blefve alltför kostsamt att på den platsen anlägga så storartade etablissementer för vårt försvarsväsen och man torde böra i tid betänka sig innan man fortgår på den vägen.

Då jag ser herr krigsministern här närvarande, så vore det särdeles väl, om jag i berörda hänseende kunde erhålla den upplysning, som jag skulle önska, nemligen en försäkran derom, att det beviljade anslaget är fullt tillräckligt för fullbordande af befästningsarbetena vid Karlskrona. För den händelse åter, att herr krigsministern icke är i tillfälle att lemna en dylik upplysning, vill jag vidhålla den af mig jemte andre utskottsledamöter uti afgifven reservation uttalade åsigt, att till ifrågavarande befästningar må för nästkommande år anvisas endast 200,000 kr.

Herr Jan Andersson i Jönvik: Då jag reserverade mig emot hvad Utskottet i den föreliggande punkten tillstyrkt, så skedde detta emedan jag var oviss om det beviljade anslagsbeloppet vore för det dermed afsedda ändamålet tillräckligt eller icke. Med den erfarenhet jag vunnit om förhållandena under den tid jag varit ledamot af Kammaren och af Utskottet, kan jag nemligen för min del icke neka — och jag tror icke att någon annan heller kan göra det — att förvånande stora summor blifvit nedlagda för befästningarne vid Karlskrona, och mången gång har man hört, att arbetena aldrig torde blifva färdiga. Visserligen borde man kunna antaga, att hvad Kongl. Maj:t äskat skulle

Om anslag till
befästnings-
arbetena vid
Karlskrona.
(Forts.)

vara tillräckligt; men vi hafva, som sagdt, alltför rik erfarenhet i motsatt riktning.

På grund häraf torde det vara klokt, att dela anslaget och för nästkommande år bevilja endast 200,000 kronor, hvarmed stationsfolket och arbetarne vid Karlskrona befästningar torde kunna få full syssel-sättning. Kunde vi komma ifrån arbetena vid Karlskrona med ett par 100,000 så skulle jag visserligen vara tacksam.

För närvarande tror jag, som sagdt, det vara klokt att draga in något på ifrågavarande anslag och jag yrkar för min del bifall till reservationen.

Friherre Leijonhufvud: Då 1871 års Riksdag beviljade 3,750,000 kronor till befästningsarbetena vid Karlskrona, var en plan redan uppgjord och faststeld såväl till ombyggande af Kungsholms fästning och försänkningar af inloppen, som till förändring af de omgifvande verken både på land- och sjösidan. Denna plan har allt sedan dess blifvit följd, och om någon afvikelse derifrån skett, har detta gått i riktning att inskränka arbetsplanen i följd af stegrade prisförhållanden. Det har ock i vederbörlig tid blifvit för Riksdagen anmaldt, och det har två särskilda gånger varit synligt i statsrådsprotokollet, att bepansringarne icke kunde fås för de pris, hvartill de från början blifvit upptagna. Hvad försänkningarna beträffar, äro de nästan fullständigt afslutade. Det återstår högst obetydligt vid ett af de mindre sunden, och detta blifver färdigt i höst. Försänkingsarbetet i det större sundet afslutades redan förliden höst. Arbetet härmed har drifvits med mycken kraft, och den officer vid väg- och vattenbyggnadscorpsen, som haft hand om arbetet, har mycken heder af detsamma. Enligt planen skulle denna försänkning blifvit färdig först 1876, men genom arbetets forcerande, och af regeringen beviljad nödigt förskott, har det blifvit möjligt att redan 1875 afsluta detsamma, hvarigenom äfven kostnaden blifvit lägre än eljest blifvit fallet. Att denna i öfrigt ej kunnat begränsas till den ursprungliga kostnadsberäkningen är äfven Riksdagen bekant, ehuru bristen ej är så stor som många antagit.

Hvad befastandet af Kungsholmen beträffar, är det, såsom ock i statsrådsprotokollet blifvit nämndt, all anledning att antaga, att den derför beräknade summan 1,424,000 kronor skall blifva tillräcklig om arbetet får skötas på rationelt sätt, det vill säga att det får drifvas med full kraft såväl under detta, som under nästkommande år. Skulle nu endast hälften af den begärda summan beviljas, måste arbetet förlängas och kostnaderna för det samma blifva derigenom större. Förhållandet är nämligen det att arbeten, som förnämligast förrättas ute på öar i skärgården, och vid hvilka är anstaldt ett betydligt antal arbetare, särskilda baracker måste uppföras för dessa, emedan de sjelfva icke kunna förskaffa sig bostad. Dessutom måste, utom det fåtaliga fortifikationsbefålet, hållas ett antal private tillsyningsmän och arbetsbefäl, hvarförutom anordnande af sjukvård m. m. funnits nödigt. Särdeles dryga äro omkostnaderna för alla transporter af folk och materialier till arbetsorten och man har för besörjande häraf nödgats anskaffa tvenne ångbåtar, af hvilka den ena numera skall försäljas, sedan försänkingsarbetena blifvit så godt som afslutade, hvaremot den andra

ej kan undvaras så länge befästningen af Kungsholmen pågår. Dessa särskilda kostnader uppgå sammanlagdt till öfver 30,000 kronor om året, efter hvad fjolårets räkenskaper utvisa, och då de åtminstone till väsendtligaste delen måste utgå äfven om årsanslaget nedsättes till halfva summan, så uppstår genom en sådan åtgärd och en förlängning af arbetstiden en gifven, ej obetydlig förlust för staten, hvilket jag ej kan tillstyrka.

(Om anslag till befästningsarbetena vid Karlskrona. (Forts.)

Det var icke utan tvekan, som Kongl. Maj:t beslöt sig för att desamnera Kungsholmen och låta bortföra kanonerna derifrån. Detta blef emellertid nödvändigt för att de gamla verken skulle kunna nedrivras och lemna rum för de nya. Det är nu tre år sedan detta skedde, men regeringen har alltid varit angelägen om att så fort som möjligt anyo kunna bestycka fästningen, ty huru lugnt det än nu ser ut i politiken, finnes dock ingen visshet för huru länge detta kan vara, och det är alltid lugnare att hafva läs och bom för sina redbarheter. Det hade för öfrigt varit önskvärdt att redan nu kunna framlägga en öfversigt af huru kostnaderna i allo komma att gestalta sig. Detta har dock icke låtit sig göra, emedan en mängd materialier, inventarier och dylikt ännu icke kunnat afyttras. Jag hoppas emellertid, att till nästa riksdag skall kunna framläggas en fullständig och öppen redogörelse om huru arbetet slagit ut så att det må tydligt visa sig, om det lemnat annan brist än den, som redan blifvit Riksdagen meddelad. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Jan Andersson i Jönvik: Jag är förtfarande oviss om hvilketdera vore klokast, att bevilja hela anslaget eller dela detsamma. Likväl medgifver jag gerna, i likhet med Herr Friherre Leijonhufvud, att det vore bra om ifrågavarande befästningsarbeten blefve färdiga ju förr dess hellre. Men det är en omständighet jag skulle vilja hemställa till Friherre Leijonhufvud, nemligen, huruvida han kan lofva oss, att befästningsarbetena verkligen kunna blifva färdiga med det anslag, som nu är beviljad, så att man icke kommer att begära ytterligare ett par millioner för ändamålet, när dessa penningar äro slut. Vore jag förvissad, att anslaget är tillräckligt för befästningsarbetenas bringande till slut, så skulle jag gerna gå in på den Kongl. propositionen. Men hvad särskildt Karlskrona beträffar, så veta vi nogsam, hurusom det stundom händt, att ett befästningsverk ännu icke är färdigt, förrän man hittat på något nytt och bättre sätt att bygga.

Huruvida det är på samma sätt vid alla dessa fästningsverk som vid Kungsholmen, der man måste rifva ned hvad man förut byggt, derför att man fick en ny kanon, vet jag icke, men jag fruktar, att alla fästningsverken i Karlskrona äro så beskaffade, att när det nu beviljade anslaget blifvit slut, så kommer man fram med nya förslag och begär nya medel till att göra förändringar.

Kunde jag blott blifva förvissad att icke nya anslag komma att begäras, sedan de nu beviljade blifvit använda, så mer än gerna för mig må det nu ifrågavarande anslaget utgå, till det belopp Kongl. Maj:t begärt, men kan jag icke erhålla visshet derom, då måste jag yrka att beloppet nedsättes till 200,000 kronor. såsom reservanterne i Utskottet föreslagit.

Om anslag till
befästnings-
arbetena vid
Karlskrona.
(Forts.)

Herr O. B. Olsson: Min enskilda öfvertygelse har alltid varit, att Karlskrona icke kunnat befästas med den summa, som vid 1871 års riksdag dertill beviljades. Jag blef ännu mera styrkt i denna min öfvertygelse, då jag helt nyligen i egenskap af statsrevisor besökte platsen och med egna ögon fick se de befästningar, som der blifvit anlagda. Jag vill därför på intet sätt påstå, att man bör lita på mitt omdöme, då jag må hända icke förstår saken, men för min egen del är jag fullkomligt öfvertygad om, att befästningarne omkring Karlskrona hvarken kunna verkställas med 3,750,000 eller med flera gånger denna summa, såvida nemligen denna stad skall fullständigt befästas. Fasta landet ligger så nära till Karlskrona att det, om jag icke missminner mig, endast är en 4—5,000 alnar som skiljer dem från hvarandra. Och denna del af fastlandet är så beskaffad, att man hvarken från Kungsholmens fäste eller från Håstholmen eller Hvita Krog kan se, än mindre med kanonerna beskjuta denna punkt. Skall Karlskrona befästas, måste äfven på denna udde af fastlandet anläggas ett fäste, ty man kan lätt föreställa sig att icke fienden, om den här för afsigt att landstiga, går in vid sjelfva Karlskrona eller något af dess inlopp, utan den landsätter ett batteri på något ställe af fasta landet, norr eller söder om Karlskrona, derifrån man sedermera transporterar detsamma till någon plats, som är lämplig för att beskjuta staden och varfvet. Jag var vid mitt besök derstädes äfven i tillfälle att resonnera med flere högre officerare härom och fästade da deras uppmärksamhet på att, så länge icke denna punkt af fasta landet vore befästad, skulle Karlskrona löpa fara. De medgäfvö detta, men då chefen för fortifikationen nu är härstädes närvarande och jag har hört att han änyo begärt ordet, så skulle jag gerna vilja veta, huruvida han verkligen tror att Karlskrona med dessa 3,750,000 skulle kunna sättas i fullt försvarbart skick. Utfaller hans svar jakande, skall jag verkligen med nöje afstå från min reservation, men derest han icke kan gifva nöjaktigt svar på denna fråga, måste jag fasthålla vid hvad jag jemte de öfriga reservanterne inom denna Kammare i var reservation uttryckt, ty om vi fortfarande och, som jag tror, utan ändamål skola nedlägga den ena summan efter den andra på Karlskronas befästande, då är bäst att hushålla och utportionera anslaget i så små portioner som möjligt, så att anslagstiden förlänges, ty min enskilda öfvertygelse är, att, då anslaget är åtgånget, hafva vi att vänta proposition på nya anslag och chefen för fortifikationen har alldeles icke tröstat och lugnat oss för denna farhåga. Han nämnde nemligen, då han hade ordet, att han — hvarför såväl jag som hela Kammaren är honom tack skyldig — ämnar till nästa Riksdag framlägga en fullständig och ärlig redogörelse för arbetet, om detsamma lemnat öfverskott eller brist, men huruvida det beviljade anslaget skulle vara tillräckligt för att sätta Karlskrona i försvarbart skick eller icke, talar han icke om. Nu vill jag afvakta det svar han kommer att afgifva, innan jag yttrar mig vidare i frågan.

Emellertid, om jag icke ytterligare skulle begära ordet, vill jag härmed tillkännagifva, att jag ännu vidhåller den i reservationen uttalade åsigt, att Riksdagen nu endast bör till befästningsarbetena vid Karlskrona bevilja 200,000 kronor för år 1877.

Herr Friherre Leijonhufvud: Befästningar och befästningar kunna vara mycket olika; man kan hafva fullt befästade platser eller slutna fästningar samt sådana, der fästningsverken blott äro afsedda att stänga inloppet till en hamn. Hvad Karlskrona beträffar, så har det aldrig varit fråga om att göra detsamma till någon sluten fästning, emedan dess belägenhet därför är ett öofverstigligt hinder. Hvad beträffar den första af Herr Ola Bosson Olsson framställda frågan, så böra vi för densammans besvarande gå till den plan, som af Kongl. Maj:t framlades vid 1871 års riksdag. Om också de deri upptagna fästningsverk icke kunna skydda staden för anfall från alla sidor, så får man väl dock icke antaga, att fästningsverken äro värdelösa derföre, att det finnes en eller annan udde, som sträcker sig så långt ut, att man derifrån kan beskjuta staden. Men det är en stor skillnad för en fiende, om hans flotta kan löpa rätt in till staden och intaga eller uppbränna densamma, eller om flottan behöfver hafva en stor truppstyrka om lörd och landsätta densamma för att göra en belägring. Det går nemligen icke an, som Herr Ola Bosson Olsson sade, att sätta i land ett batteri på en udde och derifrån börja beskjutning af staden; då skulle dess eröfring kunna verkställas af en enda fregatt; dertill fordras en större trupp massa, ty eljest är man snart af med batteriet.

*Om anslag till
befästnings-
arbetena vid
Karlskrona.
(Forts.)*

En gammal välkänd svensk ingenjörofficer, Stålsvärd, säger i sin befästningskonst: »det är lätt att taga en fästning, då ingen hindrar gerringen». Så är det ock! Hafva vi inga trupper i Karlskrona, då blir staden lätt att taga, men det kan väl ej vara möjligt, att Karlskrona lemnas utan trupper. Ett jemförelsevis ringa antal trupper är tillräcklig att med de fästningsverk vi hafva försvara flottan och staden mot en anfalande flotta, som icke är försedd med en större mängd landstigningstrupper.

Vi böra komma ihåg, att i synnerhet när en mindre stat skall försvara sig mot en större, så är det första, man bör tillse, att man sjelf kan utveckla så mycken kraft, att man å andra sidan tvingar den större staten att göra betydliga kraftansträngningar för att kunna hoppas uppnå något resultat, så att den icke kan med en coup-de-main eller handstreck bemäktiga sig den mindre statens viktigaste platser. Måste fienden utrusta en verklig landstignings-expedition med all dertill hörande materiel, så växer frågans dimensioner betydligt, och många betänkligheter uppstå, helst om den anfalande ej har fullt fria händer på andra håll. Ett enkelt anfall med en endast sjörustad flotta är hastigt och lätt utförd. Vi hafva sett, hur det gick till, när den engelska flottan i början af detta århundrade anföll Köpenhamn, hvilket var alldeles försvarslöst. Staden bombarderades och intogs af flottan ensamt utan landstigningstrupper och utan någon egentlig belägring. Det är det sätt, på hvilket sjö-officerare helst gå till väga; de vinna derigenom heder och beröm, och dertill erfordras just ingen öfverlägsen skicklighet. Ett sådant anfall på Karlskrona kunna vi hindra genom nu pågående befästningar; om en större flotta med landstigningstrupper kommer, torde förhållandet möjligen blifva annorlunda, och bero på mycket flera omständigheter.

Jag var med i den komité, som år 1867 uppgjorde förslag till Karlskronas befästning; detta slutade på en summa af omkring 5 millioner efter dåvarande pris och omfattade åtskilliga verk, hvilka seder-

*Om anslag till
befästnings-
arbetena vid
Karlskrona.
(Forts.)*

mera af Kongl. Maj:t utströkos, hvarigenom summan nedbringades till ett belopp, som af Riksdagen beviljades. Jag tjenstgjorde icke vid fortifikationen vid denna tid, så att jag har icke haft någon omedelbar befattning härmed. Jag anser, att det hade varit bättre, om äfven dessa fästningsverk blifvit anlagda, men jag tror dock, att de kunna ersättas med fältverk och att man icke behöfver sätta i fråga några vidare fästningsverk, än som nu äro beslutna.

Att, såsom Herr Ola Bosson Olsson yrkat, gifva blott årligen små summor till arbetenas fortsättning anser jag vara mycket oklokt, ty derigenom fördröjes blott arbetet längre, hvarjemte det blir dyrare, emedan omkostnaderna blifva större. Den af Kongl. Maj:t nu begärda summan räcker, så vidt jag nu kan beräkna det, till fulländning af hufvudfästningen Kungsholmen. För den stora försänkningen har uppstått en brist i anslaget, hvilken dock till en del betäckes af ett öfver-skott på anslaget till de mindre försänkningarne, och bepansringarne hafva kostat mera än hvad beräknadt varit, så att på det hela torde någon brist uppstå. Allt detta skola likväl herrarne få reda på till hösten, då ett detaljeradt kostnadsförslag kommer att framläggas.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Första gången denna fråga kom på tal inom denna Kammare var jag emot det anslag, som då af Kongl. Maj:t begärdes, men sedan anslaget en gång blifvit af Riksdagen beviljadt, har jag alltid ansett att man borde lemna Kongl. Maj:t tillfälle använda detsamma för sitt ändamål efter Kongl. Maj:ts begäran. Jag har gjort detta derföre, att Kongl. Maj:t framlagt en bestämd plan för ändamålet, hvartill medlen skola användas, och dertill begärt en viss uppgifven summa, som förklarats härför vara tillräcklig, då anslaget först begärdes. Ehuru jag för min del alltid varit öfvertygad, att dessa summor lika litet skulle räcka till, som dermed skulle kunna vinnas något af väsentlig nytta, har jag likväl alltid varit villig att godkänna och bevilja anslagen, på det att icke Kongl. Maj:t, sedan denna min mening har visat sig vara riktig, skall kunna få den ringaste anledning att göra Riksdagen ansvarig för hvad som inträffat, och säga, »om jag hade fatt uppbära af anslaget efter hand som jag begärt, skulle jag hafva kunnat fullborda företaget efter den uppgjorda planen, men nu har det varit mig omöjligt».

Af chefen för fortifikationen antyddes det för en kort stund sedan, att anslaget icke skulle räcka till, utan att deruti skulle uppstå brist. Det är saledes ytterligare skäl för denna Kammare att icke taga på sig ansvaret för denna brist, som saledes vid arbetenas fullbordande måste uppstå genom att den nu nekat det begärda anslaget härtill, hvilket då möjligen, åtminstone till någon del, skulle kunna läggas Kam-maren till last.

Jag tror saledes att det är nödvändigt för Kam-maren att nu låta Kongl. Maj:t få hvad han begärt, på det att man icke i framtiden skall kunna vältra skulden på Riksdagen, derföre att icke anslagssum-morna efter behof beviljats och saledes räckt till att fullständigt be-fästa Karlskrona.

Om Kongl. Maj:t efter ett par års förlopp skulle komma och be-gära nya anslag till Karlskronas befastande, står det ju alltid Riks-

dagen fritt att då säga nej lika väl som om det skulle inträffa ett eller ett par år senare.

Jag håller det för alldeles sannolikt, att Kongl. Maj:t förr eller senare kommer att begära nya anslag för Karlskronas befästade, men då tror jag tiden vara inne att sätta sig deremot, och hoppas att Riksdagen då skall vara så stark, att den kan afslå alla anslag, som der-till begäras och icke äro oundvikligen nödvändiga.

Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag.

Herr Hörnfeldt: Jag är i det närmaste förekommen af den näst föregående talaren, enär jag i allo, i afseende på detta anslag, står på samma standpunkt som han. Jag var, vid det tillfälle, då Riksdagen första gången beviljade anslag till befästade af Kungsholms fästning, af den åsigten, att man borde afslå hela anslagssumman, ehuru denna mening då icke vann Riksdagens bifall, men detta hindrar likväl icke att, ehuru jag då stod i minoriteten, jag nu likväl anser lämpligast att icke afslå de nu af Kongl. Maj:t för år 1877 begärda 400,000 kronor för fortsättande af befästningsarbetena vid Karlskrona.

Då Kongl. Maj:t vid 1871 års riksdag äskade ett anslag af 3,750,000 kronor, så var åsigten dermed, såsom chefen för fortifikationen nyss till-kännagaf, att dermed fortsätta och fullborda befästningsarbetena vid Karlskrona, och då nu Kongl. Maj:t till utgående för år 1877 af nämnda anslag begärt 400,000 kronor, så har Riksdagen, om den nekar detta anslag, på samma gång fritagit chefen för fortifikationen fran den pligt, han en gång atagit sig, om i framtiden till dessa befästningars fullbordande skulle behöfva begäras ytterligare anslag.

Jag tror således, att, om Riksdagen nu också skulle lyckas att in-bespara ett par hundra tusen för år 1877, så är det möjligt, att man vid en följande riksdag får återbetala denna summa med ränta, och då kan jag för min del icke anse, att man härmed vunnit något annat, än att man för år 1877 fått ned anslagen under 4:de hufvudtiteln.

Af sådan anledning tror jag det fördelaktigaste för oss är att be-vilja de nu begärda 400,000 kronor, ehuru jag är fullt förvissad, att om vi också bevilja hela den återstående oanvisade summan, 790,000 kronor, som återstå af medlen för Karlskronas befästade, denna summa icke kommer att räcka till. Efter mitt sätt att se saken intaga vi således en fastare standpunkt, om vi nu bevilja den föreslagna summan. Skulle vi, om ett ytterligare anslag för samma ändamål framdeles kan komma att begäras, då vilja afslå detsamma, äro vi ju der-till oförhinda-de. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Lindmark: Att diskussion om denna fråga skulle uppstå, var icke oväntadt; men det synes mig, som om densamma borde hålla sig inom de gränser, som i Kongl. Maj:ts proposition föreligga, eller således endast röra hvilket anslag skall beviljas till fullbordandet af Kungsholms fästning. Att här inga i diskussion om hvilka fästningar skola anläggas, för att betrygga Karlskronas försvar, måtte väl icke vara lämpligt. Jag fäster mig endast vid reservanternes förslag att minska årsanslaget, oaktadt det nyss blifvit visadt, att en arlig för-lust af 30,000 kronor deraf skulle kunna uppstå. Jag måste säga,

Om anslag till befästningsarbetena vid Karlskrona.
(Forts.)

*Om anslag till
befästnings-
arbetena vid
Karlskrona.
(Forts.).*

att huru mycken högaktning jag än hyser för reservanterne, har jag icke kunnat gå dem till mötes så långt, att jag skulle vilja vålla en dylik extra utgift för staten. I alla händelser måste man väl anse det yttrande, som chefen för fortifikationen afgifvit, väga mera hos Kammaren än de tycken, som af en och annan reservant här uttalats. Herr Ola Bosson Olsson talade om att hushålla genom att minska anslaget; men det är ju visadt, att detta tvärtom är en misshushållning, och den som talar så mycket om hushållning borde väl icke förorda en åtgärd, som uppenbarligen skulle leda till en misshushållning. Af dessa skäl instämmer jag med dem, som yrkat bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Key: Sedan jag begärde ordet har en utskottskamrat, Herr Hörnfeldt, yttrat sig och sagt alldeles hvad jag ville säga; jag skulle således kunna inskränka mig till att instämma med honom, om jag icke, synes det mig, borde fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att diskussionen om detta ämne något afviker från det, hvarom fråga nu är. Frågan gäller icke huru Karlskrona skall på ett eller annat sätt i framtiden befästas, utan huru de penningar skola användas, hvilka äro af Riksdagen beviljade efter en gifven, för Riksdagen framlagd och af densamma godkänd plan. Det är planen till Karlskronas befästning från sjösidan, som är af Riksdagen godkänd och hvartill penningar äro beviljade. Nu talar man om, huruvida detta belopp skall räcka till för framtiden eller icke. Det beror naturligen på hvad man menar med räcka till. Är det meningen att medlen skola räcka till för det ändamål, hvarför de äro begärda, så räcka de äfven; är det ater meningen, att de skola förslå för alla möjliga planer, som komma att framdeles uppstå, så göra de det naturligen icke. Men det är ju Riksdagen obetaget att för framtiden godkänna eller afslå de större eller mindre framtidsplaner, som kunna komma i fråga och som vi ännu icke känna till, ja kanske ännu icke äro uppgjorda. Om vi således låta frågan behålla de små dimensioner, den har, är saken efter min uppfattning ganska enkel att afgöra, och för den händelsen ber jag blott få närmare precisera hvad Herr Hörnfeldt antydde. I den Kongl. propositionen om statsverket, bilagan N:o 3 a. pag. 60, finna vi nemligen följande yttrande: »Ofvanstående 376,000 kronor blifva ock, enligt chefens för fortifikationen åsigt, tillräckliga till fästningens fulländande, om hela summan anvisas för 1877, men i annat fall ej». Alltså, om vi icke bevilja hvad Kongl. Maj:t begärt, har Kongl. Maj:t sagt ifrån, att penningarne icke räcka till och att vi få släppa till mera nästa gång. Men vill man att penningarne skola räcka till, skall man bevilja hvad Kongl. Maj:t begärt; ty Kongl. Maj:t har sagt: får jag penningarne, så räcka de till, får jag dem icke, så få ni vara beredda att lemna tillskott ett annat år. Denna sak är ju alldeles klar; och jag tror icke, att man kan göra annat än bifalla hvad Stats-Utskottets majoritet af denna anledning här tillstyrkt, och till hvilket jag härmed anhåller om bifall.

Herr Carl Ifvarsson: Då jag reserverat mig emot Utskottets hemställan i denna punkt, vill jag ock angifva skälen därför. Jag

gjorde det icke derföre att jag ansåg någon särdeles förmån kunna vinnas genom att afpruta hälften af det begärda anslaget, utan derföre att jag hade anledning befära, att ifrågavarande befästningsarbete icke skulle kunna fullbordas hvarken med dessa 400,000 kronor eller med det belopp, som återstår odisponerad af de år 1871 för Karlskronas befästning anslagna medel. Ytterligare stöd för detta antagande har jag erhållit af hvad under denna diskussion förekommit. Man har nemligen talat om att frågan skulle inskränkas till sina rätta dimensioner och att man nu endast borde sysselsätta sig med Kungsholms fästning, om hvilken det egentligen vore fråga. Man skulle således icke nu få tänka på huru befästningsarbetet borde komma att fortsättas, sedan ifrågavarande summa blifvit använd, men detta bör just, efter min åsigt, tagas i betraktande för ett rätt bedömande af frågan i dess helhet. Är det nemligen meningen att Karlskrona skall vara fullkomligt befästadt, sedan de år 1871 dertill anslagna medel blifvit använda, då är det klart att Riksdagen bör bevilja dessa 400,000 kronor för år 1877. Men är det åter meningen att, äfven sedan nämnda medel blifvit för ändamålet använda, år för år, kanske en hel mansalder, fortsätta med befästningars uppförande omkring Karlskrona, då är det klokast att för hvarje år anslå och använda så litet som möjligt. Hvilketdera nu är meningen har emellertid icke blifvit upplyst hvarken af chefen för fortifikationen eller af chefen för landtförsvarsdepartementet. Det är dock möjligt att den förre yttrade något derom i början af sitt förra anförande, hvilket jag ej vet, emedan jag kom först sedan han börjat detsamma. Meningen är således icke klar för mig, och så länge detta är förhållandet, häller jag på den grundsatsen, att så litet belopp som möjligt bör hvarje år anslås för ifrågavarande ändamål.

Herr O. B. Olsson: Man har här sagt, att ingen behöfver befära att, sedan förut beviljade anslaget för ifrågavarande ändamål blifvit användt, ytterligare medel dertill skola finnas oundgängliga och Riksdagen således tvingas att bevilja vidare anslag, enär ju, såsom man sagt, det ligger i Riksdagens eget skön att bevilja begärda anslag eller ej. Men man kan icke förundra sig, om alla de, som stredo emot, då frågan om beviljandet af ifrågavarande anslag å 3,750,000 kronor förevar och hvilkas mening då undertrycktes af ett fåtal röster vid den gemensamma votering, hvartill frågan föranledde, om alla dessa, säger jag, hvilka då förgäfves stredo, nu frukta för en dylik öfverrumpling — jag medgifver att detta ord är för strängt, men jag finner ej för tillfället något lämpligt. Äfven jag fruktar att det, som då skedde, skall komma att ske ännu en gång; och då anledning finnes till en sådan fruktan, är det väl ej underligt, om man vill spara på de medel, som ännu återstå odisponerade af det år 1871 beviljade anslaget, att man vill, så att säga, så mycket som möjligt utsträcka den tid, under hvilken medel må vara att tillgå af detta anslag, ty så länge detta icke är till fullo användt, kan man väl ej gerna begära ett nytt anslag för samma ändamål. Men jag är öfvertygad att, när anslaget tagit slut, ytterligare medel skola begäras för Karlskronas be-

*Om anslag till
befästnings-
arbetena vid
Karlskrona.
(Forts.).*

Om anslag till fästande. Detta är det jag fruktar, och på denna grund är det som jag vill hushålla med det anslag, som redan finnes.

*befästnings-
arbetena vid
Karlskrona.
(Forts.)*

Här har talats om öfverdrifter och att nu blott vore fråga om Kungsholms fästning. Den föregående talaren har till en del svarat härpå; jag skall dock tillägga några ord. Här måtte väl vara fråga om hela befästningsplanen? Anslaget å 3,750,000 beviljades väl icke endast för Kungsholms fästning, utan jemväl för Hästholms och Hvita Krogs fästningar? Om än Kungsholms fästning kan byggas för den beräknade summan, finnes ju ingen garanti, att icke ytterligare flera millioner komma att erfordras för andra fästningar i och omkring Karlskrona; och frågan derom torde återkomma inom en icke långt aflägsen framtid. Då skall man säga: Kungsholms fästning är nu färdig, men Hästholms och Hvita Krogs återstå ofullbordade; arbetet vid dessa är emellertid till hälften gjordt och för dess avslutande erfordras ännu t. ex. en half million kronor. Skall då Riksdagen kunna neka att bevilja nya anslag till dessa icke blott påbörjade utan till vissa delar fullbordade fästningar? Nej, jag tror att Riksdagen kommer att säga ja och amen till en sådan begäran.

Chefen för fortifikationen medgaf för sin del att, äfven sedan den antagna befästningsplanen blifvit genomförd, Karlskrona icke skulle vara skyddadt mot en fiende, som landsatte sina trupper, utan att staden i sådant fall behöfde antingen en garnison eller en flotta till sitt försvar. Är da meningen att bygga fästningar för att försvara flottor, och flottor för att försvara fästningar och så vidare i oändlighet? Hvertill skulle slutligen detta leda?

Jag fruktar och fruktar mycket, att dessa uppoffringar blifva större, än vi hafva råd till, och jag tror, att vi i detta fall böra noga tänka oss för, ty våra resurser äro icke obegränsade, och vår förmåga i anslagsväg får icke alltför mycket tagas i anspråk. Då icke, sedan jag sist hade ordet, några sådana upplysningar lemnats, som kunnat rubba min åsigt, vidhåller jag fortfarande det yrkande, som innehålles i den af mig med flere afgifna reservationen.

Friherre Leijonhufvud: Jag har begärt ordet för att besvara Herr Carl Ifvarssons anförande, i hvilket han förklarade, att han icke närvarit under första delen af mitt förra anförande och derföre icke hade reda på hvad jag då yttrat. Jag nämnde då, att, efter fastställande af 1871 års plan för Karlskronas befästande, hvarken inom regeringen eller af mig ifrågasatts någon utvidgning i samma plan, men väl minskning. Frågan står således på samma punkt nu, som då. Jag tillade också, att jag hoppades till instundande höst kunna framlägga en fullständig tabla öfver befästningsarbetenas fortgång och öfver dertill använda medel, genom hvilken jag förmodar att Riksdagen skall få all önskad utredning af frågan.

Herr Anders Svensson: Mig förefaller det högst besynnerligt, att så många röster höjt sig mot beviljandet af nu i fråga varande anslag. Riksdagen har ju en gång för alla bestämt, att de i Utskottets utlåtande omförmälda befästningar skola verkställas, och har för utförandet af detta arbete anslagit ett visst belopp, eller 3,450,000 kronor,

att utgå efter regeringens påfordran. Sedan nu arbetet förtgått en lang tid, finnes väl då något rimligt skäl, som talar för att inställa dessa arbeten? För min del känner jag icke något sådant, och, vare härmed hur som helst, så skall beloppet ju ändå utgå. Deremot kan man föreställa sig den förlust, som maste uppstå genom att portionera ut ofvan nämnda summa i smärre belopp.

Hvad Herr Ola Bossons yttrande beträffar, så fruktar jag att han inledt diskussionen på ett område, som icke hör hit, då han förklarade att i fråga varande anslag icke skulle räcka till för Karlskronas fullständiga befästande; men — jag må bekänna det — jag hyser i detta fall större förtroende till Herr Chefens för Fortifikationen omdöme, än till hans. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Carl Ifvarsson: Jag hade knappast anledning tro att Herr Chefen för Fortifikationen skulle till förevarande fråga intaga den standpunkt, hvarom jag nyss fått erfarenhet. Ty då han för några år sedan var ledamot i en för befästningsväsendets ordnande tillsatt komité — och hvilken komité äfven jag hade äran att tillhöra — antogs en befästningsplan af vida större omfattning än den nu i fråga varande, och jag har sedan dess icke varit i tillfälle att lära känna hans åsichter angående befästningsväsendet vid Karlskrona och om den andel han må ega i de hittills och för närmaste framtiden uppgjorda planer i detta afseende. Aterstår nu att få veta om regeringens åsichter öfverensstämma med hans.

Emellertid, och jemte det jag hembär honom min tacksamhet för de nu meddelade upplysningarne, skulle jag i anledning af de samma vilja uttala den förhoppning att, derest han, hvilket vore önskligt, far förtfarande behålla sin plats som chef för Fortifikationen, han ville i denna sin egenskap inför regeringen vidhålla sina nu uttalade åsichter samt verka för deras framgång, öfvertygad som jag är, att regeringen skall fästa afseende vid en sådan persons framställningar och råd. Jag anser det nemligen vara lyckligt, att han icke åsyftar att genomföra ifrågavarande befästningsarbeten efter någon mera vidsträckt plan.

Under sådana förhållanden tänker jag icke att draga frågan under votering, utan later mig nöja med och är tacksam för de upplysningar, jag redan erhållit.

Herr August Pettersson: Jag må bekänna, att jag, innan Herr Chefen för Fortifikationen hade ordet, haft den åsigt, att det kunnat vara skäl att bifalla reservanternes hemställan, som går derpå ut, att i fråga varande befästningsarbeten icke böra forceras, utan fördelas på 2:ne år, och jag grundade denna åsigt på det antagandet, att likasom ett arbete, som skall utföras på bestämd tid, blir dyrare derigenom att den, som skall utföra arbetet, tvingas att utan afseende på prisförhållanden anställa ett flertal af arbetare, så skulle äfven på samma grund staten få betala förut nämnda arbeten dyrare, om icke staten finge ett par års anstånd för deras utförande.

Jag har emellertid frångått denna åsigt, sedan Herr Chefen för Fortifikationen förklarad, att ofvannämnda förhållanden icke egde rum, utan att det tvärtom skulle blifva för staten dyrare, om icke dessa

Om anslag till arbeten finge fortsättas medan man hade material och manskap att tillgå.

*befästnings-
arbetena vid
Karlskrona.
(Forts.)*

Hvad beträffar herr Ola Bosson Olssons yttrande, att i fråga varande befästningsarbeten kostat så betydligt och komme att kosta mycket mera, utan att det dermed åsyftade målet kan vinnas, så ber jag att få erinra honom derom, att liksom den enskilde söker att inom lås och bom skydda sin egendom mot tjufvar och röfvere, så bör ock staten genom befästningar söka att bereda skydd för den stora national-egendom — flottan och dess förråd — som finnes i Karlskrona. Befinna sig dessa försvarsverk i fullgodt skick, behöfva vi ej frukta, ifall fienden — det Gud dock förbjude — med sina fartyg skulle visa sig utanför våra kuster; men äro de icke försatta i sådant skick, att de kunna i farans stund värna mot fiendens anfall, då tillåter jag mig den frågan: hvad skulle under sådana förhållanden svenska folket tänka om sina representanter, af hvilka berättigade anmärkingar skulle de ej mötas af sina kommittenter?

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Danielsson: Jag tror, att det skulle vara mindre välbetänt af Riksdagen att besluta en nedsättning i det under nu föredragna punkten af Kongl. Maj:t äskade belopp, helst Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet i sitt yttrande till statsrådsprotokollet i så bestämda ord uttalat, att samma belopp vore för ändamålet i fråga behöfligt. Vid sådant förhållande och då, enligt min åsigt, bifall till reservanternes hemställan i denna punkt icke skulle leda till någon besparing, så tyckes det också vara olämpligt att hålla på nämnda hemställan, hvarföre jag tillåter mig yrka, att Kammarén, med afslag derå, ville bifalla Utskottets förslag.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Weidenhielm: I denna fråga har Chefen för Fortifikationsdepartementet yttrat sig så fullständigt, att jag icke skulle hafva begärt ordet, om jag icke ansett mig böra, med anledning af Herr Carl Hvarssons till honom framställda spörsmål, beriktiga Herr Fortifikationschefens uttalande att det icke finnes någon annan plan till Karlskronas befästande upprättad än den af Kongl. Maj:t förut framlagda, hvilken Riksdagen godkänt.

Öfverläggningen var slutad.

Sedan propositioner gifvits i öfverensstämmelse med de gjorda yrkandena, biföll Kammarén Utskottets hemställan.

Punkten 62.

Blef jemväl bifallen.

*Om anslag till
garnisonsför-
stärknings-
kommenderingar.*

I punkten 63 hade Utskottet föreslagit, att det af Kongl. Maj:t för garnisonsförstärknings-kommenderingar ur indelta armén till Stockholm och Karlsborg äskade extra anslag af 236,000 kronor icke måtte af Riksdagen beviljas.

I anledning af nämnda hemställan anförde

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet Herr Statsrådet Weidenhielm: Sedan många år har svenska folket insett behöf-

vet af att förändra sitt försvarsväsende på ett sätt, som vore mera tillfredsställande och för vårt lands sjelfständighet mera betryggande, än det nuvarande; och Riksdagen har fastläst denna fråga på dagordningen till dess den må blifva löst, men om tiden och sättet för denna lösning, derom har man ännu icke blifvit ense. Hvad som dock torde vara klart är, att om detta beslut angående en förändrad organisation i vårt försvarsväsende förr eller senare skall fattas, så återstår dock sedermera en lång tid, innan detsamma kan komma till sin fulla tillämpning; och under denna längre eller kortare mellantid torde vi ej böra försumma att vidtaga sådana åtgärder, hvarigenom vi på samma gång underlätta öfvergången till en ny organisation och bidraga till förstärkande af det försvarsväsen, vi redan ega. Om vi under denna längre eller kortare mellantid fa bibehålla ett ostördt fredslugn, det kunna vi icke på förhand bestämma, åtminstone ega vi därför ingen borgen. Men hvad vi veta är, att kommer krig skall i första hand all landets ungdom kallas under fanan och, oakadt sin ofullständiga öfning, föras i striden. Denna ungdom har icke annat stöd, annan ledning än indelta arméns med ett befäl, som till stor del måste tagas ur ledet. Den indelta armén har under nuvarande organisation ett ringa antal af underbefäl, och det är därför nödvändigt bereda sig tillfälle att kunna ur ledet uttaga de många befälhafvare för mindre afdelningar, som blifva erforderliga i händelse af en mobilisering. Denna åtgärd, till hvilken var nuvarande organisation hänvisar oss, kan endast blifva tillfredsställande, i den man våra led ega behöfelig tillgång på till underbefälsämnen fullt utbildade soldater.

*Om anslag till
garnisonsför-
stärknings-
kommen-
deringar.
(Forts.)*

Ett kompani erfordrar 18 underbefäl, under det att enligt nuvarande organisation vid hvarje kompani finnas 4 à 5 underbefäl, 6 korporaler och 6 vicekorporaler, eller tillsammans 17, således en mindre än som den taktiska indelningen fordrar, och detta antal endast under så gynnsamma förhållanden att ingen till följd af sjukdom eller kommandering är frånvarande.

Detta förhållande orsakar att redan under de vanliga mötena, och synnerligast da beväringmanskapet är inkalladt, man måste använda ett ganska stort antal soldater till förrättande af underbefälens tjänst. Tänka vi oss nu en mobilisering, da hvarje af våra regementen skall utsvälla med en tredje bataljon, hvars 4 nya kompanier erfordra icke mindre än 72 underbefäl, förutom många andra beställningsmän hvilka vid ett sadant tillfälle blifva af nöden, måste alla dessa tagas bland soldaterna eller med dessa ersättas. Således är det af yttersta vikt att vi bereda oss tillgång på sådana underbefälsämnen, som vid dylika tillfällen äro för förenämnda tjänstgöring dugliga. Riksdagen har visserligen sedan flera år beviljat de af Kongl. Maj:t äskade anslag till underbefälsskolan på Karlsborg, hvilken skola har till uppgift, bland annat, att bilda underbefälsämnen för armén, men denna skolas verksamhetstid räcker endast fyra månader hvarje år, och om på denna korta tid soldaten skall hinna tillgodogöra sig skolans undervisning på ett för hans utbildande till underbefäl tillfredsställande sätt, blir det nödvändigt att han innan han inträder i skolan eger behöfelig underbyggnad. En sådan underbyggnad eger dock den indelta soldaten i almhänhet icke efter några ars tjänstgöring vid regementet, och det är

Om anslag till
garnisonsför-
stärknings-
kommun-
deringar.
(Forts.)

således hufvudsakligen för att bereda indelta arméns soldater fördelen af en sådan mera utsträckt, nödig underbyggnad, som ifrågavarande proposition af Kongl. Maj:t framlagts. Erfarenheten har visat, att från första och andra militärdistriktet till förenämnda skola ankommit elever, som varit väl förberedde, och anledningen dertill är att söka deruti, att desse, efter att under första året hafva genomgått rekrytskolan på de vanliga mötesplatserna, andra året varit kommenderade till 6 månaders militärskola och garnisonstjenstgöring i Karlskrona samt tredje året kommit till Karlsborg. Af dylika elever, hvilka fått denna förberedande utveckling och underbyggnad, hafva sedermera ganska många, efter genomgående af underbefälsskolan, befunnits fullt lämpliga sasom underbefälsämnen. Dessa elever äro också talande exempel på kasernlivets inverkan, om det icke utsträcket mera än till en längre eller kortare skolbildning och det lyckliga resultatet, man sålunda inom första och andra militärdistriktet uppnått, har manat till efterföljd äfven för de öfriga militärdistriktet.

För några år sedan var det Marin-regementet, som utgjorde den ständigt garnisonerade truppen i Karlskrona, och det torde icke vara många obekant, hurusom flere af dess soldater hade lika litet anseende af stadens befolkning som de voro ovälkomna gäster i den landsort dit de blefvo permitterade. Regimentet blef upplöst och i dess ställe inkommanderades 200 å 300 man rekryter ur indelta armén, ynglingar i beväringensaldern, hvilka på samma gång de underkastades en 6 månaders militärskola inom kasern skötte vaktgöringen och garnisonstjensten i staden. Samma frestelser, för hvilka den gamla garnisonen förut varit utsatt, omgafvo äfven den nya unga kommenderingen; men det är nu tre år, som dessa rekryter från Småland, Skåne och Östergötland hafva, ombytt hvar sjettonde månad, lefvat i kasern och bestridit vakttjenstgöringen i staden, och under denna tid hafva de förvärfvat sig anseende och beröm af Karlskronas innevånare och återkommit till sina regementen med hedrande betyg om under flit och lydnad förvärfvade kunskaper. Det är detta exempel som gifvit anledning till att söka bereda 3:dje, 4:de och 5:te militärdistriktet en lika fördel som den, hvilken kommit 1:sta och 2:dra militärdistriktet till del.

Jag ber att få erinra herrarne om hurusom jag började mitt anförande med att söka adagalägga, det en lång tid ovilkorligen skall komma att förflyta innan vi kunna erhålla en ny fullt färdig härordning. Under denna mellantid äro vi fortfarande tvungne att ur ledet taga soldater till befäl för våra söner och vår ungdom, och att bereda denna ungdom ett kunnigt och stadgadt befäl torde väl vara ett lika berättigadt föremål för våra omsorger som rothållarnes intressen är det för Stats-Utskottets. Vi skola minnas, att det är under befäl af den indelta arméns officerare och dess soldater som vi i farans stund skola lemna Sveriges ungdom, och det är i denna ungdoms intresse jag talar, då jag nu hemställer om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har icke uppträdt för att försvara Stats-Utskottets förslag, ty det försvarar sig nog sjelft, då det kanske är det bästa Utskottet åstadkommit vid denna riksdag, men i samband med förevarande fråga kan man tala öfver mycket, som väl är värdt

att minnas, i synnerhet af dessa värnpligtens vänner, som vilja ordna ett framtida försvar uteslutande på värnpligtens grundval. Icke kan det väl synas någon angenämt, om ens son eller dräng erhöle order att rycka ut för att sedan under ett halft år eller så förläggas i garnisonstjänstgöring, helst om denna order komme helt plötsligt, och i detta afseende tror jag icke att det efter det påtänkta härordningsförslagets antagande skall blifva bättre än nu, da utväljandet af det manskap, som skall på kommenderingar inom hvarje särskildt regemente, väl egentligen sker efter godtycke. Det är visserligen föreskrifvet att det skall gå i tur, men den turen uppgöres af kompanichefen, och finnas några soldater, som icke äro väl ansedde och hvilka i följd deraf hellre än andra böra straffas, blifva de nog utkommenderade.

Om anslag till garnisonsförstärkningskommenderingar.
(Forts.)

De första dagarne af detta år uttogs från Kronobergs regemente en kommendering till Karlskrona, och i denna medföljde två af de soldater, jag aflönar. De voro på intet vis böjde för denna garnisonstjänstgöring och, derest för dem ej återstått så kort tid -- blott två eller tre år -- innan de skulle blifva pensionsmessige, hade de utan tvifvel hellre tagit afsked än medföljt kommenderingen. För att blifva befriad derifrån, hvilket understundom lyckats mot erläggande af penningar, bjöd den ene ända till 75 kronor till annan soldat, men förgäfvades; och all denna ovilja härledde sig hufvudsakligen från fruktan att blifva tvingade till den sysslolöshet, som herskar i ett garnisonslif.

Förvanande måste det emellertid nu synas, att krigsministern vill inkalla kommenderingar ur indelta armén till Stockholm, hvarest, oakadt de befintliga vakanserna i de värfvade trupperna, det för den mindre invigde tyckes vara öfverflöd på soldater, som gå sysslolösa. Jag tror det i praktiskt hänseende vara mycket bättre, om det behöfves ökade garnisoner vid Waxholm och Karlsborg, att dit sända kommenderingar från de värfvade regementena, som derigenom kunde erhålla något mer sysselsättning. Nog inser jag, att Herr Krigsministern med de föreslagna atgärderna äsyftat att bibringa armén ökad öfning, men jag anser det då vara bäst att börja med att öfva de värfvade regementena något mera än man nu gör. Till sist vill jag påpeka den omständighet att, då nu så stora vakanser förefinnas inom den värfvade armén, de besparingar, som derigenom uppstå, böra vara tillräckliga att halla kommenderingar ur den indelta armén i garnisonstjänst, om sådant vore ovilkorligen nödvändigt.

Hur man än ser saken är således detta anslag onödigt, äfven om man vill till hufvudstaden draga flera sysslolösa personer än der nu finnas, något som jag för min del dock ej tror vara erforderligt.

Af hvad jag nu anfört synes mig, att de bland mina vänner, som tillika äro värnpligtens vänner, skola kunna hafva erhållit en föreställning om huru angenämt det skall blifva i en framtid, när våra söner och drängar blifva tvingade att göra garnisonstjänst i halft år och derutöfver. Med detta för ögonen vill jag, så länge jag har äran och ansvaret vara här vid riksdagen, kämpa för bibehållandet af så stor stående armé, som erfordras för bestridandet af denna tjänstgöring i fästnings- och garnisonsorter under fredstid.

Om anslag till
garnisons-
förstärknings-
kommenderin-
gar.
(Forts.).

Grefve Björnstjerna: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, men hvad den siste talaren anført, påkallar till svar några ord.

Jag är en varm vän af värnpligten, men kan icke begripa, att denna har det minsta att göra med hvad Herr Jöns Pehrsson nu anført. Allmän värnpligt förutsätter, att hvarje yngling vid uppnäendet af en viss ålder — här 20 år — inöfvas till krigstjenst. Sedan han erhållit sin rekrytbildning och fullgjort de bestämda repetitionsöfningarne, kan han deremot aldrig underkastas hvad Herr Jöns Pehrsson tänkt sig, eller att helt oförtänt och när som helst inkommanderas till garnisonstjenstgöring. Något sådant både kan och måste inträffa med den indelte soldaten, aldrig med de värnpligtige. Herr Jöns Pehrssons utfall mot värnpligten var således här icke på sitt ställe.

Hvad åter angår samme talares hemställan att de värfvade regementena, som enligt hans förmenande icke hade annat att göra, borde användas till denna extra garnisonstjenst, får jag endast uppmåna honom att göra ett besök i härvarande kaserner och se om manskapet verkligen är utan sysselsättning. Jag tror, att den värde representanten vid ett sådant besök skall finna truppen upptagen största delen af dagen och detta icke endast med militära öfningar utan jemväl med undervisning i räkning, skrifning och dylika ämnen, hvaraf den för framtiden har nytta. Någon sysslolöshet existerar der icke; att en del af truppen under eftermiddagarne åtnjuter en väl behöflig ledighet kan icke dit hänföras.

Samme talares förslag att använda de besparingar, som uppkomma genom vakanserna bland det värfvade manskapet, till att betala de indelta truppersnas garnisonstjenstgöring är en alldeles ny statsregleringsplan, som är honom särskildt förbehållen. Riksdagen har emellertid nyss beslutat, att dessa öfverskott skulle användas till att, om möjligt, befordra värfningen, således till något helt annat än för extra garnisonskommenderingar.

Att garnisonstjenstgöring är ganska betungande för den indelte soldaten, vanligen en äldre karl med familj och god sysselsättning på landet, är temligen gifvet; men just detta talar till förmån för en värnpliktig armé, enär en yngling på 20 år sällan eger familj eller fast sysselsättning, och det således icke för honom kan vara särdeles betungande att använda detta år till fosterlandets tjenst. Det af Herr Jöns Pehrsson ganska riktigt anmärkta förhållandet, eller att hvarje kommendering är för soldaten i den indelta armén till verkligt men, utgör således ett af indelningsverkets största brister och talar högt för införandet af en värnpliktig armé.

Har denna sanning blifvit af karlskronakommenderingarne ytterligare inskräppt, hafva dessa redan derigenom varit till nytta. Men äfven i ett annat fall hafva de befordrat den goda saken. De hafva nemligen tydligt visat, att den utbredta fruktan för kasernlifvets dåliga inverkan saknar all grund. Frukten af denna garnisonstjenstgöring har för de unga soldater som dit beordrats — de flesta förra årets rekryter, endast när antalet af dessa icke varit tillräckligt, utkommanderas äldre manskap — frukten deraf, säger jag, har varit den, att truppen återvändt till sitt regemente, icke allenast utbildad i militäriskt

hänseende — ty detta är naturligt — utan äfven med inhemtade kunskaper i andra nyttiga ämnen, och på intet vis moraliskt förderfvad. Enligt hvad Chefen för Landtförsvars-departementet nyss anmärkt, har resultatet af kommenderingen varit det, att vid underbefälsskolan vid Karlsborg manskapet från 1:sta och 2:dra militärdistriktet, som legat i garnisonstjenst i Karlskrona, visat sig långt skickligare och dugligare än det från öfriga militärdistrikt, der ingen dylik kommendering ifrågakommer.

Om anslag till garnisonsförstärkningskommenderingar.
(Forts.).

Jag yrkar dock icke bifall till Kongl. Maj:ts proposition, enär frågan redan genom första Kammarens beslut torde vara afgjord. Jag har endast velat besvara det utfall Herr Jöns Pehrsson tillatit sig mot värnpligten, den enda grund hvarpå ett dugligt försvar kan byggas.

Herr Jöns Pehrsson: Det var helt naturligt, att jag skulle råka illa ut, då jag vidrörde en så ömtålig sträng som införandet af den allmänna värnpligten.

Mig veterligen finnes det ingen enda kasern i Stockholm, som jag ej besökt. Så ofta har jag visserligen icke besökt dem, att jag kan med bestämdhet afgöra, huru pass stor flit eller sysslolöshet der i allmänhet råder, men då man vet, under hvilken kort tid exercisen ute å fältet öfvas, synes mig truppens ansträngningar icke kunna vara så särdeles stora, och icke behöfva vi tvista mycket om huruvida det är konstateradt, att de stackars människorna hafva en sysselsättning, som andra människor böra och vilja hafva.

Hvad åter beträffar den andra omständigheten, jag vågade nämna, eller att de värnpligtige kunde komma att, efter det de fullgjort sin värnpligtsskyldighet, inkallas till tjenstgöring, så vill jag, med anledning af Grefve Björnstjernas anmärkning dervid, tillägga, att jag visserligen icke ihågkommer förslaget till värnpligtslagen ordagrant, men jag tror dock, att någon af dess paragrafer innehöll bestämmelse om, att Kongl. Maj:t egde rätt att inkalla de värnpligtige till tjenstgöring, efter fullgjord värnpligt, då Kongl. Maj:t fann en sådan åtgärd vara af behofvet påkallad. Ett sådant inkallande har hittills varit medgifvet vid den stående armén, och jag tror, att det äfven måste så vara; och då, såsom vi här finna, garnisonstjenstgöring påstått behöfvas, bör man icke mycket hoppas på att slippa från ett vidare inkallande; jag åtminstone tror icke mycket på de derom gjorda försäkringarne.

Hvad vidare beträffar påståendet, att Krigsministern icke skulle ega rätt att använda till andra ändamål besparingarne å anslagen till de värfvade regementena, så kan det möjligen vara fallet; men en sådan dispositionsrätt kunde han lätt förskaffa sig, om den vore behöflig; och jag vet andra tillfällen, då han förskaffat sig rätt att använda medel för ändamål, hvartill de icke varit absolut anslagna. Jag ihågkommer nemligen, att vid senaste löneregleringen för arméns befäl lemnades föreskrift, att officerarne inom viss tid skulle anskaffa tjensthästar, men, om jag icke missminner mig, har tiden för fullgörande af denna skyldighet blifvit prolongerad; och hade Herr Krigsministern velat på annat sätt använda den besparing, som i följd af denna pro-

longation bort under hufvudtiteln uppkomma, tror jag, att Riksdagen gerna hade dertill lemnat sitt bifall.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, blef Utskottets hemställan bifallen.

Om godtgörande af bestridda kostnader för garnisons-förstärknings-kommenderingar.

Punkten 64.

Kongl. Maj:t hade, enär det till följd af vakanserna inom värfvade armén under de senare åren (1873—1875) ansetts behöfligt att genom kommendering ur indelta armén förstärka garnisonen såväl å Karlsborg som i Waxholm, och då kostnaderna för dessa kommenderingar, hvilka af Arméförvaltningen förskjutits och uppgått till 88,999 kronor 70 öre, icke kunde af tillgängliga medel fyllas, till godtgörande af sagda kostnader äskat ett extra anslag af 89,000 kronor; och hade Utskottet i anledning af denna framställning på anförda skäl hemställt, att det sålunda äskade anslagsbeloppet måtte på extra stat för år 1877 anvisas.

Herr Hæggström: Såvidt jag kan erinra mig, är det första gången efter det nya statsskicket införande, som man i ett Stats-Utskotts utlatande fått se någonting så märkligt, som i den nu föredragna punkten. Stats-Utskottet framhåller nemligen här, hurusom Kongl. Maj:t öfverskridit den af Riksdagen fastställda staten; Utskottet gör dessutom Regeringen den förebräelsen, att den icke lemnat Riksdagen underrättelse om, att i fråga varande utgifter under flera år på samma sätt fortgått; men, oaktadt Utskottet framställt så grava anmärkningar, kommer Utskottet icke till annat resultat än att uttrycka en förhoppning, att saken icke vidare skall repeteras. Mig förefaller det likväl, som om Stats-Utskottet, efter hvad sålunda förelupit, hade bort ställa sig Riksdagsordningens 39 § till efterrättelse, ty här, om någonsin, är denna §, derom kan icke finnas någon tvekan, fullt tillämplig. I andra momentet af samma § heter det nemligen: »skulle något af Riksdagen fastställt anslag befinnas öfverskridet, skall Utskottet hos Kammarne göra anmälan emot den embetsman, som en sådan anordning kontraherat, hvarefter förfares enligt 106 och 107 §§ i Regeringsformen.» Det har åtminstone efter nya statsskicket införande ofta varit mycket buller och bang i anledning af 106 och 107 §§ Regeringsformen; men jag tror icke, att det vid föregående tillfällen varit anledning att tala om dem så mycket som nu. Om det vore tjenande till något, skulle jag påyrka återremiss af punkten, på det att Utskottet måtte få ställa sig 39 § 2 mom. Riksdagsordningen till efterrättelse; men då Första Kammaren redan fattat beslut i ämnet, kan jag icke se, att någonting dermed skulle kunna vinnas. Sedan nu Stats-Utskottet andragit nakna fakta och framställt de förebräelser jag antydt, så säger Utskottet: »da emellertid tillgång för de gjorda förskottens godtgörande ej läres inom hufvudtiteln förefinnas och, efter det uppmärksamheten numera blifvit af förhållandet fästad, det bör kunna antagas, att ett förnyande af dylika anvisningar ej skall ifrågakomma, hemställer Utskottet etc.» Ja, mine herrar, den frågan, huruvida inom hufvudtiteln tillgångar till förskottens godtgörande icke finnas, torde det vid just detta tillfälle vara skäl att tala om; ty jag för min del har nemligen kommit till den

åsigten, att sådana tillgångar inom hufvudtiteln verkligen hade kunnat finnas, om man blott velat taga vara på dem. Det finnes nemligen två regeringsbeslut, om hvilka, då de redan varit införda i Post- och Inrikes Tidningar, man numera torde kunna yttra sig här i Kammaren, det ena, hvilket handlar om de vilkor, under hvilka arméns befäl skulle få åtnjuta de nya löner, som sistlidet års Riksdag på Kongl. Maj:ts proposition beviljade, af den 26 November 1875, infördt i Post- och Inrikes Tidningar för den 23 December samma år, och det andra, af den 28 sistlidne Januari, infördt i berörda tidningar för den 17 Februari detta år. Då dessa regeringsbeslut införts i tidningarne till allmänhetens kännedom, så förmodar jag, att jag icke begär någon indiskretion, om jag något litet uppehåller mig vid dessa särdeles märkliga regeringsbeslut. Kongl. Maj:t föreslog sistlidet års Riksdag, att Riksdagen skulle bevilja betydligt förhöjda löner åt arméns befäl, naturligtvis under vissa vilkor, bland hvilka äfven var det, att den del af arméns befäl, som förut endast skulle vara, såsom uttrycket lyder, beridet, skulle, mot åtnjutande af den nya lönestaten, verkligen hålla tjenstehästar, till olika antal i olika grader. Staten skulle tillämpas med detta års ingång och naturligtvis äfven vilkoren. Emellertid behagade Kongl. Maj:t under den 26 Nov. 1875 förklara, att som det kunde blifva både kostbart och obilligt för officerarne att på en gång uppsätta dessa tjenstehästar, så skulle de dermed få tre månaders anstånd. Denna åtgärd var så billig, att man måste hålla regeringen räknung för att den beredde officerarne denna lilla förmån. Men det märkliga härvid var det, att Kongl. Maj:t icke blott beviljade officerarne tre månaders anstånd med att anskaffa tjenstehästar, utan att Kongl. Maj:t derjemte var så nådig att tillägga officerarne fourageringsersättning äfven för nyssnämnde tid af tre månader, under hvilken anstånd med anskaffning af tjenstehästar blifvit dem beviljad. När Chefen för Landtförvarsdepartementet vid sistlidne riksdag framlade sin stat för Riksdagen, så yttrade han i en särskild promemoria, att han ansåg billigt att officerarne skulle åtnjuta ett lönetillägg af 400 kronor för hvarje tjenstehäst, som blifvit dem ålagd att anskaffa. Vidare anfördes i samma promemoria, att at officerarne borde beredas fourage in natura; men då krigsministern icke fann lämpligt att derom göra framställning till Riksdagen, så föreslog han i stället att officerarne skulle för hvarje tjenstehäst erhålla 1 krona om dagen i fourageersättning, eller 365 kronor om året, hvilket förslag af Riksdagen godkändes. Hade nu hans älsklingsplan om fourageersättningens utgående in natura kommit till utförande, så skulle det hafva tagit sig säreget ut, om beslutet af den 26 Nov. 1875 kommit till heders. I sådant fall skulle officerarne äfven under de tre månader, som de fått anstånd med anskaffningen af tjenstehästar, fått uppbära vissa quantiteter hafre, hö m. m., det vill säga, de skulle då få tillgodoberäkna sig vanliga hästportioner in natura, och det skulle hafva tagit sig praktfullt ut. Men icke nog med denna fördel för officerarne. Den 28 Januari innevarande år utfärdade Kongl. Maj:t ett nytt bref, hvaruti säges, att på den grund att det kunde blifva svårt för officerarne att på en gång anskaffa alla tjenstehästar, enär för närvarande prisen på hästar äro höga, så beviljades dem anstånd med denna anskaffning till årets slut,

Om godtgörande af bestridda kostnader för garnisonsförstärkningskommenderingar.
(Forts.)

Om godtgörande af bestridda kostnader för garnisons-förstärknings-kommenderingar.
(Forts.)

d. v. s. ytterligare nio månader. Äfven härom tror jag icke att man behöfver mycket tvista. För min del missunnar jag dem visst icke hvarje billig förmån; men att bevilja dem ytterligare nio månaders fourageersättning för tjenstehästar, som icke äro befintliga, och hvilken ersättning väl torde afses böra utgå endast för tjenstehästar, som verkligen finnas till, är en sak som torde förtjena att något närmare begrundas, innan man dertill lemnar sitt bifall. Hade nu den fourageersättning, som enligt min tanke på detta sätt kunnat besparas åt statsverket, äfven verkligen blifvit statsverket besparad för de sistnämnda månaderna, så skulle för år 1877 under denna utgiftspost hafva uppkommit en icke oväsentlig besparing. Jag har gjort ett sammandrag öfver antalet af de tjenstehästar, som enligt den nya staten skulle erfordras. Det är mycket möjligt, att jag dervid begått några misstag på en och annan häst, men jag tror dock att kalkylen skall vara i det närmaste riktig. Af denna beräkning framgår, att det fordras 830 tjenstehästar för att befålet skall anses vara beridet. Nu kan man säga, att en del af dessa officerare, som skola anskaffa tjenstehästar, redan hafva en eller två hästar. Men det är alldeles omöjligt att utröna, huru denna siffra skulle uppställas, och man kan icke annat än närmelsevis göra en beräkning i detta fall. Jag vill dock gå så långt, att jag antager, att hvarje officer äfven i de lägsta graderna har *en* tjenstehäst. Nu finnas enligt lönestaten 475 officerare, af hvilka en del skall hafva tre, andra två, andra åter endast en tjenstehäst. Om jag nu antager att hvar och en af dessa 475 officerare har en häst — och det är temligen högt tilltaget — så, om jag drager denna siffra 475 från ofvan nämnda summa 830, återstår ett antal af 355 hästar. Skulle nu Regeringen — såsom jag tror att den haft rätt att göra — vid beviljandet af ofvan omnämnda ytterligare nio månaders anstånd med anskaffningen af tjenstehästar icke för denna tid beviljat officerarne fourageersättning, så är det ganska enkelt att säga, huru stor besparing som uppkommit, och hvilket utrönes genom att helt enkelt multiplicera tjenstehästantalet 355 med antalet dagar i året 365, hvilket ger en summa af 129,575 kronor. Detta skulle dock vara för hela året. Afdrager jag en fjerdedel, eller fourageersättningen för 3 första månaderna, med 32,394 kronor, så återstå cirka 97,000 kronor, hvilket belopp mycket väl hade räckt till att betäcka de kostnader, för hvilka nu begäres ersättning af Riksdagen. Det må vara lyckligt för Regeringen, att det finnes ett Stats-Utskott, så särdeles undfallande — jag vet ej rätt hvad uttryck jag skall begagna. Men jag tror icke det är lyckligt, att statens penningeangelägenheter skötas på detta sätt. Erinrande mig ordspråket: »det är blott första steget, som kostar», har jag nu fästat Stats-Utskottets uppmärksamhet på saken, emedan man, en gång inkommen på den vägen, möjligen skulle kunna göra så en gång till. Atminstone förefinnas skäl att misstänka sådant. Här är naturligtvis för närvarande ingenting annat att göra, än bifalla Stats-Utskottets förslag, men jag tror att Utskottet förfarit riktigare, om det jemlikt 39 § 2 mom. Riksdagsordningen anmält förhållandet för Kammarne. Jag har velat uttala denna min mening till protokollet.

Sedan herr Hæggström slutat sitt anförande, läst herr Talmannen uppläsa 90 § Regeringsformen samt lemnade derpå ordet till

Herr Carl Ifvarsson som yttrade: Stats-Utskottet har fått uppbära mycket klander därför, att det icke uti motiveringen till förevärande punkt begagnat så skarpa uttryck som det kunnat göra. Jag tror dock att Utskottet med afseende på denna frågas beskaffenhet handlat alldeles riktigt. Det har, som sig bort, fästat uppmärksamheten på saken samt, då inga medel funnos disponibla för att godtgöra Arméförvaltningen för dess ifrågavarande utgift, till förekommande af oreda och trassel ansett sig böra tillstyrka Kongl. Maj:ts framställning i ämnet. Skulle Utskottet, som Herr Hæggström vill, hafva gått längre än det gjort, så hade det äfven måst ingå i närmare granskning af hithörande förhållanden. Men då nu Konstitutions-Utskottets medlemmar från denna Kammare genom Herr Hæggströms yttrande hafva gjorts uppmärksamma på saken, så kommer nog nämnda Utskott, om det finner så behöfligt, att taga den om hand. Visserligen har Stats-Utskottet, jag medgifver det, uttryckt sig något diplomatiskt, men ingalunda så diplomatiskt, som det svar var, hvilket vi nyss fingo höra från statsrådsbänken.

Om godtgörande af bestridda kostnader för garnisonsförstärkningskommenderingar.
(Forts.)

Jag hemställer om bifall till Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Jag har endast begärt ordet för att fästa uppmärksamheten på det mindre tillståndiga af Herr Hæggström, att vid föredragningen af en punkt, som rör anslag till garnisonsförstärkningskommenderingar, börja tala om ett ämne, som alls icke hör hit. Om Herr Hæggström endast vill gifva sig till tåls några dagar, lärer nog den sak, som han framdragit, komma på tal, och jag lofvar, att han då skall få svar på sin framställning.

Chefen för Kongl. Landtförsvars-departementet Herr Statsrådet Weidenhielm: Af Stats-Utskottets motivering till detta beslut, mot hvilket jag naturligtvis icke kan hafva något att invända, synes det som om Utskottet vore af den åsigt, att ändamålet med de garnisonsförstärkningar, som inkallats, icke tillhöra de oundgängliga behof, hvilka påkalla undantagsförhållanden. Har verkligen så varit meningen, så ber jag få förklara, att enligt mitt förmenande krigsstyrelsen har till oeftergiflig pligt att tillse, det våra dyrbara förråd på Karlsborg blifva bevakade likasom ordningen upprätthållen bland arbetsmanskaper vid befästningarne kring Waxholm. Uraktlätenhet att för sådant ändamål vidtaga extra åtgärder vill åtminstone icke jag taga på mitt ansvar. De till denna bevakningstjenstgöring afsedda garnisonsregementena, nemligen artilleriet, hafva såsom bekant under senare tider beklagligen icke kunnat hållas fulltaliga — ja, vakanserna der uppgå till mer än $\frac{1}{3}$ af hela styrkan. Att de under sådant förhållande omöjligt kunna upprätthålla berörda tjenstgöring är ju alldeles påtagligt. Också har jag under loppet af de senare åren många gånger i denna Kammare framhållit hurusom vakanserna inom den värfvade armén varit orsaken till, att krigsstyrelsen nödgats inkommendera indelta soldater för att bevaka förråden och upprätthålla ordningen vid fästningsbyggnadsarbetena. Huru länge detta förhållande kommer att fortvara beror naturligtvis på vakansernas fyllande inom den värfvade armén

Om godtgörande af bestridda kostnader för garnisonsförstärkningskommenderingar.

(Forts.)

och är sålunda svårt att bestämma, hvaremot det går mycket väl för sig att vid hvarje riksdag begära de belopp, som för dylika extra kommanderingar blifvit utgifna.

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Kammarerna, på derom framställd proposition, biföll Utskottets hemställan.

Den vidare föredragningen af Stats-Utskottets föreliggande utlåtande uppskötts till nästa sammanträde.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående afsöndring af jord från sergeantbostället Stålsbyn N:o 1 under Vermlands regemente;

N:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående afsöndring af jord från ryttmästarebostället vid Skånska husarregementet Rebbelberga kungsgård i Kristianstads län;

N:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående afsöndring af jord från f. d. korporalsbostället under Skånska dragonregementet N:o 12 och 14 Östraby;

N:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående afsöndring af jord från f. d. pipare- och trumslagarebostället vid Uplands regemente Tibble N:o 7;

N:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående afsöndring af jord från Kronan tillhöriga hemmanen Greby i Forss socken af Södermanlands län;

N:o 42, i anledning af väckt motion, om eftergift af Kronans rätt till dana-arf efter afidne smeden Carl Malmberg vid Eriksdal;

N:o 43, i anledning af väckt motion, angående restitution till fabriksidkaren J. S. Svensson af tillverkningsafgift för bränvin;

N:o 44, angående Kongl. Maj:ts framställning, om anvisande af medel för utförande af åtskilliga nybyggnader och andra arbeten vid statens jernvägar äfvensom för anskaffande af jernvägsmateriel; och

N:o 45, i anledning af Riksdagens år 1875 församlade Revisorers berättelse, angående granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1873;

Andra Kammarernas Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 25), angående ordnande af döfstummeundervisningen i riket;

Andra Kammarernas Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 9 (i samlingen N:o 26), angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om förändring i förordningen om hushållningen med de allmänna skogarne; samt

Andra Kammarernas Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 27), angående väckt fråga om förändradt expeditionssätt vid domkapitlen.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras omedelbart efter de ärenden, som i går blefvo för första gången bordlagda.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag rörande Kammarens under § 2 här ofvan antecknade beslut.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

Herr <i>Jan Andersson</i> i Jönvik	under	8 dagar	från och med	den 20	i denna månad.	
» <i>Sam. Johnson</i>	»	14	»	»	23	»
» <i>O. Olsson</i> i Oleby	»	14	»	»	27	» och
» <i>C. I. Bengtsson</i>	»	14	»	»	27	»

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.

Rättelse.

I ett anförande af *Herr Statsrådet Weidenhielm* å sid. 18 förekomma rad. 15 och 16 nedifr. orden:

»beriktiga Herr Fortifikationschefens uttalande» etc.

Läs:

»*bestyrka* Herr Fortifikationschefens uttalande» etc.